

ДИЗАЙН МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ФЕНОМЕН ГЛОБАЛЬНОГО ЕТАПУ ПРОЦЕСУ УРБАНІЗАЦІЇ

¹**І.В. Ладигіна**

irina.lad.irina2017@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8370-5783

¹*Одеська державна академія будівництва та архітектури, Україна*

²**А.О. Руденко**

alinarudenko75@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5416-7306

²*Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
Україна*

Анотація. В статті розглядаються особливості виникнення і розвитку дизайну як феномену художньої культури сучасного етапу процесу урбанізації та його поступове поширення на міське середовище в умовах постіндустріального міста періоду зміни технологічних епох.

Міське середовище, при цьому, розуміється як надзвичайно багатопланове поняття, що виступає об'єктом дослідження багатьох наук – урбаністики, екології, економіки, соціології тощо. Саме «багатоплановість» міського середовища і дозволяє побачити особливості його сучасного стану, пов'язані зі спадщиною індустріального періоду та запропонувати використання міського дизайну для його вдосконалення.

В таких умовах діяльність міського дизайну спрямована, перш за все, на формування відкритих громадських просторів – площ, вулиць, набережних, садів, парків тощо, в яких превалюють антропогенні або природні елементи, охоплює транспортну і інженерну інфраструктуру – практично всю функціонально-планувальну організацію міста та її предметно-просторове наповнення.

При цьому, ряд громадських просторів, таких як вулиці, бульвари, набережні, виступають елементами структурного каркасу міста, а такі, як площі, сади, парки – системоутворюючими вузлами.

Враховуючи, що в сучасних умовах перевага віддається відтворенню середовища міського історичного ядра і прилеглих до нього територій громадського центру, об'єктивно проявлена структуризація постіндустріального міста дозволяє говорити про необхідність переносу акценту на відновлення громадських просторів у всіх структурних елементах міської системи з посиленням їх значення як містобудівних вузлів або елементів каркасу.

Для цього пропонується – визначення містобудівної (структурно-планувальної) доцільності проведення відновлення території, врахування історичної та функціонально-типологічної проєкції навколишнього середовища на обрану територію, створення її естетичної та ексклюзивної привабливості, а також відповідності соціальним запитам.

Ключові слова: дизайн, міський дизайн, глобальний етап урбанізації, предметно-просторова організація міського середовища постіндустріального міста

Актуальність дослідження. Багато дослідників вважають дизайн феноменом художньої культури ХХ століття. Зародившись в межах становлення індустріального суспільства, на хвилі промислової та науково-технічної революції, в результаті стрімкого розвитку, дизайн перетворився на один з найвпливовіших видів проєктно-художньої діяльності, спрямованої на створення комфортного для людини середовища.

Свою історію термін «дизайн» бере від італійського «disegno» – поняття, яким в епоху Відродження визначали проєкти, малюнки, а також ідеї, що становили основу творчої роботи. В свою чергу, в основу італійського слова лягло латинське «designare» – визначати, позначати.

Пізніше, в XVI столітті в Англії з'явилося слово «design», що дійшло до наших днів і перекладається як задум, візерунок, креслення, а також – проектування і конструювання. В більш вузькому професійному розумінні дизайн означає проєктно-художню діяльність, спрямовану на розробку промислових виробів з високими естетичними та споживчими якостями, діяльність з організації комфортного для людини предметного середовища – житлового, виробничого, соціально-культурного.

В 1959 році рішенням першої генеральної асамблеї ICSID (International Council of Societies of Industrial Design, Міжнародної ради організацій промислового дизайну) було офіційно затверджено термін «промисловий дизайн» (скорочено – дизайн). А у вересні 1969 року на конгресі Міжнародної ради організацій з дизайну було прийнято визначення, що під терміном «дизайн» розуміло творчу діяльність, мета якої – встановлення формальних якостей предметів, вироблених промисловістю. При цьому, якості форми стосувалися не тільки зовнішнього вигляду, але, головним чином, зумовлювали структурні та функціональні зв'язки, що перетворювали систему в цілісну єдність з точки зору як виробника, так і споживача [1].

У середині XX століття в професійному лексиконі для позначення формоутворення в умовах індустріального виробництва почало вживатися поняття «індустріальний дизайн». Тим самим підкреслювався його нерозривний зв'язок з промисловим виробництвом і конкретизувалася багатозначність терміну «дизайн». В кінці XX століття проєктно-художню діяльність в області індустріального формоутворення стала називатися більш стисло – «дизайн». Частково це пов'язано із вступом суспільства у фазу постіндустріального розвитку, в рамках якого «індустріальний дизайн» зазнав багатьох змін [1].

Формування дизайну спостерігалось на перетині різних видів діяльності – художньо-проєктних програм, масової промисловості, інженерного проєктування і науки. Сьогодні – це комплексна міждисциплінарна проєктно-художня діяльність, що інтегрує природно-наукові, технічні, гуманітарні знання, інженерне і художнє мислення, яке спрямоване на формування на промисловій основі предметного світу в досить великій «зоні контакту» з людиною у всіх без виключення сферах життєдіяльності.

Основним завданням дизайну стає створення культурно- та антропоїдно відповідного предметного світу, що естетично оцінюється як гармонійний, цілісний. Звідси особлива ознака дизайну – це використання поряд з інженерно-технічними та природно-науковими знаннями засобів гуманітарних дисциплін – філософії, культурології, соціології, психології, семіотики тощо. Всі ці знання інтегруються в акті проєктно-художнього моделювання предметного світу, що спирається на образне, художнє мислення [2].

Постановка проблеми. Поступово дизайн поширюється на місто і спрямовується на вдосконалення міського середовища.

Цікаво, що в сучасній науковій літературі існує багато тлумачень поняття «міське середовище» в залежності від фахових інтересів дослідника. Останнім часом все частіше спостерігається розуміння міського середовища як надзвичайно багатошарового поняття, що виступає об'єктом дослідження багатьох наук – урбаністики, екології, економіки, соціології.

В рамках архітектурно-містобудівного напрямку досліджень воно інтерпретується з погляду предметно-просторової організації міста – щільності забудови, конфігурації вулиць, проєктування будівель, планування міських ансамблів, дорожніх та інфраструктурних мереж.

Екологи розглядають міське середовище крізь призму природних умов – комплексу абіогенних та біогенних факторів, що становлять складну екосистему міста.

Економічне трактування міського (матеріально-предметного) середовища пов'язане з його визначенням як капіталу, що має оціночну вартість та фінансовий результат у вигляді отримання ренти з ділянки міської землі.

Соціологічне розуміння міського середовища обумовлено його сприйняттям як соціального середовища життєдіяльності, пронизаного мережею різноманітних взаємодій

індивідів та спільнот в економічній (трудовій), політичній, освітній, культурній, дозвільній сферах. У предметному полі соціології саме місто постає як особливе, штучно створене людьми життєве середовище, що включає цінності, норми, правила, символи [3].

Саме «багатошаровість» міського середовища дозволила побачити особливості його сучасного стану, пов'язані зі спадщиною індустріального періоду. Так:

- акцент на досягнення великих об'ємів житлового і громадського будівництва з мінімальним кошторисом призвів до створення екстенсивної типової забудови та ігнорування ексклюзивної естетичної складової;
- в результаті неконтрольованого розташування виробничих територій в структурі міста виникли екологічні проблеми;
- відбулося знищення рекреаційних ресурсів в результаті повної або часткової забудови природних територій в структурі міста або приміської зони;
- створення інфраструктури для нових видів транспорту сприяло зносу історичної забудови в результаті реконструкції;
- впровадження окремих об'єктів або комплексів, створених на основі новітніх технологій і матеріалів, в центральних історичних ядрах міст призвело до втрати цілісності їх ансамблів.

Зміна технологічних епох, в свою чергу, зумовила падіння значення виробничої складової в господарському комплексі міст. В структурно-планувальному відношенні це призвело до появи занедбаних територій, що повністю або частково втратили свою функцію і потребують сьогодні першочергового відновлення.

У сучасному світі, в тому числі в Україні вже існує певний досвід відновлення деградованих територій, в тому числі засобами міського дизайну. Часто розглядається цілеспрямоване формування «містобудівного партеру»; розробляється дизайн-код міст; трансформуються традиційні малі архітектурні форми – садово-паркова скульптура «витікає» на площі і вулиці міст, зберігаючи свій камерний характер, виникають нові види вуличного мистецтва – street-art, public-art, мурали, 3D композиції тощо.

Все це дозволяє розглядати міський дизайн як важливе і досить яскраве явище постіндустріального суспільства, а дослідження його системоутворюючих якостей здається досить актуальним для формування предметно-просторового середовища сучасного міста.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Останні роки дизайн міського середовища досить активно досліджується з різних наукових позицій. Напрацьовано досить багатий і цікавий матеріал, що висвітлює різні аспекти застосування міського дизайну і його взаємодію з оточуючим міським середовищем.

Так, Сосницький Ю. О. розглядає інформаційно-комунікативний простір як елемент взаємодії сучасного предметно-просторового і архітектурно-ландшафтного середовища на прикладі міста Харкова.

Дослідження Цяо Шубей присвячено дизайну дитячих ігрових майданчиків.

Фесенко Г. Г. вивчає феномен міських ландшафтів в контексті концептуальних обрисів культур філософського дискурсу.

Семигіна Т. В. розробляє ключові елементи забезпечення безбар'єрного середовища у містах: складові та принципи універсального дизайну; вимоги щодо забезпечення безперешкодного доступу до міської інфраструктури при соціальній відповідальності і соціальній активності громади міста.

Аль-Фахад А.З.М. вважає міський дизайн фактором впливу на економіку.

Літвінова А.А., Єрмоєнко Л.Ю., Мазанік А.В., досліджуючи сучасні тенденції розвитку архітектури, містобудування та дизайну, виділяють ландшафтний дизайн як важливий елемент сталого розвитку.

На фоні вивчення локальних аспектів міського дизайну, М. С. Михайлов розглядає дизайн міського середовища як особливу форму синтезу, що виникає в результаті взаємодії різних форм – дизайн-форми, архітектурної форми та містобудівної форми. При цьому

особлива увага в дослідженні приділяється дизайну техногенного міського середовища високоурбанізованих утворень, в яких сучасні проблеми дизайну міського середовища найбільш яскраво проявлені.

В той же час, використання елементів міського дизайну в контексті системного розуміння міського утворення досі не знайшло відповідного віддзеркалення в існуючих публікаціях.

Тож, в таких умовах подальше дослідження міського дизайну для формування середовища міста як складної, ієрархічно організованої, відкритої територіально-соціальної системи залишається досить перспективним, а напрацьовані матеріали створюють, зі свого боку, базу для подальших досліджень.

Мета дослідження, в таких умовах, полягає у вивченні становлення міського дизайну як проєктно-художньої діяльності і визначення його значення для створення сучасного предметно-просторового середовища постіндустріального міста на всіх структурно-планувальних ієрархічних рівнях міської системи.

Для досягнення мети вирішуються **завдання**, що передбачають аналіз формування дизайну як культурного феномену XX століття і виділення з його структури міського дизайну як окремого виду проєктно-художньої діяльності, що спрямована на вдосконалення предметно-просторового середовища сучасного постіндустріального міста.

Виклад основного матеріалу. З другої половини XX століття місто починає розглядатися як соціально-територіальна складна ієрархічно організована відкрита система, здатна до самоорганізації, а системний підхід стає одним з основних методів його дослідження.

В контексті цього на початку 1990-х років в нашій державі проявляється структурна організація найкрупніших міст, притаманна класичній моделі «Великого міста» з урахуванням ряду регіональних особливостей [4]. Тобто функціонально-планувальна організація поселення складається з ряду об'єктивно існуючих, ієрархічно організованих та концентрично вибудованих структурних елементів, що історично сформувалися ще до початку третього тисячоліття, та включає: історичне ядро, зону громадського центру, що склалася навколо історичного ядра, історичну зону «старого міста», нові території, що були освоєні в радянський період до війни 1941 – 1945 років та в результаті екстенсивного розвитку міста в післявоєнний період та приміської зони (урбанізованого ядра) в радіусі до 20 кілометрів від межі міста.

Накладання транспортної інфраструктури на описану вище функціонально-планувальну організацію міста дозволяє говорити про формування каркасу, що зумовлює характер структурно-планувальних елементів міста, які відрізняються показністю територій, історико-архітектурним та культурним потенціалом, містобудівною щільністю освоєння (в тому числі функціональною наповненістю), особливостями управління (в межах міста та за його межами) та грошовою вартістю землі.

В свою чергу, функціонально-планувальна організація міста включає в структуру відкриті громадські простори, що розташовані на різних ієрархічних рівнях міської системи від історичного ядра до приміської зони. При цьому, окремі типи просторів (вулиці, бульвари, набережні) виступають у якості елементів каркасу, а деякі (площі, парки, сквери) – як містобудівні вузли [5].

Громадський простір об'єднує всі місця, що є громадською власністю або місця громадського користування, відкриті та доступні для користування для всіх на безкоштовній основі і не передбачає отримання прибутку [6]. Особливої важливості набувають чинники, що впливають на доступність для пішоходів, включають, але не обмежуються такими як зв'язок між вулицями, змішане землекористування, щільність житлових будівель, наявність рослинності, частота та різноманітність будівель, входів та інших артефактів на вуличних фасадах [7].

Тобто, саме громадські простори поступово стають відправними моментами для формування міського середовища постіндустріальних міст засобами міського дизайну.

В нашій державі ще до війни існував певний позитивний досвід вирішення подібних проблем. Переважно це створення нових або реконструкція існуючих парків і садів, привнесення сучасних елементів благоустрою та озеленення у площі, вулиці, набережні тощо – формування своєрідних вузлів тяжіння в міському середовищі, що може бути розглянуто на прикладі досить відомих відкритих громадських просторів міста Харкова.

Так, візитна картка Харкова – альтанка-фонтан «Дзеркальний (Скляний) струмінь», розташована на вулиці Сумській у сквері Перемоги навпроти будівлі Харківського театру опери та балету, була споруджена в 1947 році за проєктом архітектора В. І. Коржа, і останній раз була оновлена у 2019 році [8].

«Дзеркальний струмінь» під час ремонту був практично розібраний до каркасу і відновлений у первісному вигляді. Додано пандус для доступу людей маломобільних груп населення, замінено покриття. Були зроблені масштабні роботи на фонтані, розташованому за нею. Повністю замінено все обладнання, яке вже стало непридатним, і підводні мережі. Всі дроти світлового обладнання заховані всередину каркасу «Струменю», додано нові джерела освітлення. Також біля «Дзеркального струменя» з'явився флашток, на якому знаходяться прапори Харкова та України (рис 1.).

Рис. 1 – Альтанка-фонтан «Дзеркальний струмінь» у Харкові

Восени 2021 року в місті Харкові по вулиці Плеханівській, 77 відкрився перший в Україні космічний Фентезі парк – виставковий майданчик під відкритим небом (рис. 2).

Скульптури-інсталяції в ньому підсвічуються різними вогниками і в сутінках виглядають як фрагменти якоїсь казки. Серед дерев з'являється ілюмінація, яка імітує зоряне небо.

Рис. 2 – Фентезі парк в м. Харкові

Роботи у парку тривали близько двох років. Тут проклали нові доріжки, відремонтували фонтани та облаштували сучасну сцену. Тепер просто неба у парку можна давати концерти, спектаклі та влаштовувати виставки [9].

У 2020 році було закінчено реконструкцію «Саржиного Яру». Саржин Яр – балка з пологими схилами завдовжки близько 12 км. Більшість харків'ян та гостей міста знайомі з її облагородженою частиною, яка знаходиться за три хвилини ходьби від метро Ботанічний сад.

Рис. 3 – Саржин Яр

Власне, метро назвали на честь ботанічного саду Харківського національного університету ім. Каразіна, одна з частин якого і знаходиться у Саржиному Яру (вул. Отокар Яроша, 24). Площа цієї частини – 36,8 га (рис. 3), [10].

Найбільш відома та відвідувана частина яру – джерело. Воно обладнане кранами, з яких усі охочі набирають воду, адже джерело дає 345 тисяч літрів води на день. Кажуть, що ця вода – найчистіша у Харкові. Для охочих освіжитися (до речі, останні не переводяться ні взимку, ні влітку) є купель, збудована у 2009 році.

Візитною карткою Саржиного Яру є бетонний модерністський павільйон на трьох опорах, побудований в 60-х роках XX століття за проєктом архітектора В. С. Васильєва.

В результаті реконструкції 2020 року територія «Саржина Яра» збільшилася у три рази. Тут з'явилося багато нових функціональних зон – дитячий майданчик у вигляді пагорбу, штучне водоймище з місцями для відпочинку вздовж нього, майданчики для вигулу собак і багато всього іншого.

Найбільш відомим відкритим громадським простором в Харкові, що постійно оновлюється, мабуть виступає міський сад імені Тараса Шевченка (рис. 4).

Рис. 4 – міський сад імені Тараса Шевченка

Закладено сад було ще у 1804 – 1805 роках Василем Назаровичем Каразіним – засновником Харківського університету на основі природного дубовому гаю, що існував на той час на околиці міста. На верхній терасі було розташовано ландшафтний парк, на нижній – ботанічний [11].

З моменту свого заснування сад називався Університетським. У 1808 році в ньому було збудовано астрономічну обсерваторію. У 1896 році у західній частині саду – відкрито Харківський зоопарк.

Після створення пам'ятника Тарасу Григоровичу Шевченку у 1935 році, сад було перейменовано на честь поета.

Сьогодні сад опинився у самому центрі міста на вулиці Сумській між майданами Конституції і Свободи. Крім пам'ятника Кобзарю на його території розташовано багато цікавих визначних пам'яток. Серед них – пам'ятник футбольному м'ячу.

В 2019 році в процесі останньої реконструкції тут було відкрито ряд нових монументів видатним особистостям, створено новий благоустрій і озеленення, розташовано об'єкти садово-паркової жанрової скульптури тощо [12].

Центральний парк культури і відпочинку (з моменту створення у 1893 – 1895 роках до революції 1919 року – Миколаївський або Заміський) після реконструкції 2012 року займає територію близька 62 га і розташований вздовж вулиці Сумській, в її північній частині, практично у центрі міста.

В результаті реконструкції 2012 року, було замінено всі атракціони, встановлено найбільше в Україні колесо огляду діаметром 55 метрів, замінено дорожнє покриття алей, збудовано спорткомплекс з футбольними, баскетбольними полями, проріджено старі та висаджено нові дерева, розбито квітники та клумби, прокладено нові алеї, парк обнесено огорожею (рис. 5).

Рис. 5 – Міський парк культури і відпочинку. Харків. Новий 2021 рік

У 2013 році парк Горького отримав міжнародну премію Golden Pony Awards-2013 за сучасну концепцію та тематичне оформлення парку.

Тож, навіть на основі досить короткого аналізу можна казати, що під впливом міського дизайну як проектно-художньої діяльності, відкриті громадські простори в структурі міста зазнають позитивного перетворення на основі комплексного моделювання їх естетичної, функціональної та соціальної складової. При цьому їх системоутворююча роль збільшується.

Враховуючи, що в сучасних умовах перевага віддається відтворенню середовища міського історичного ядра і прилеглих до нього територій громадського центру, об'єктивно проявлена структуризація постіндустріального міста дозволяє говорити про необхідність переносу акценту на відновлення громадських просторів у всіх структурних елементах міста з посиленням їх значення як містобудівних вузлів або елементів каркасу.

Для цього пропонується – визначення містобудівної (структурно-планувальної) доцільності проведення відновлення території, врахування історичного та функціонально-типологічного проектування навколишнього середовища на обрану територію, створення її естетичної і ексклюзивної привабливості та відповідності соціальним запитам.

Висновки. Тож, можна казати, що дизайн в межах глобального етапу процесу урбанізації, починаючи з середини XX століття, не тільки проникає в міське середовище, а й стає важливою складовою його формування, що націлюється на подолання негативної спадщини індустріального суспільства.

Його діяльність спрямована, перш за все, на формування відкритих громадських просторів – площ, вулиць, набережних, садів, парків тощо, в яких превалюють антропогенні або природні елементи, охоплює транспортну і інженерну інфраструктуру – практично всю функціонально-планувальну організацію міста та її предметно-просторове наповнення. При цьому, ряд громадських просторів, таких як вулиці, бульвари, набережні, виступають елементами структурного каркасу міста, а такі, як площі, сади, парки – системоутворюючими вузлами.

Тобто, новітні компоненти міського дизайну, в тому числі ландшафтної, виступають системоутворюючими елементами відкритих громадських просторів в єдиній системі структурно-планувальної організації міста.

Література

- [1] Дизайн: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Дизайн> (дата звернення 12.07.2023). Михайлов С. М., Кулєєва Л. М. Основи дизайну: веб-сайт. URL: https://books.totalarch.com/basics_of_design_mikhailov_kuleeva (дата звернення: 12.07.2023).
- [2] Нотман О. В. Міське середовище як міждисциплінарне поняття: веб-сайт. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gorodskaya-sreda-kak-mezhdistsiplinarnoe-ponyatie> (дата звернення 12.07.2023).
- [3] Пивоваров Ю. Л. Основы геоурбанистики: Урбанизация и городские системы: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: ВЛАДОС, 1999. 232 с.
- [4] Ладигіна І. В., Руденко А. О. Формування відкритих громадських просторів як засіб вдосконалення постіндустріального міського середовища. Наукові проблеми архітектури та містобудування збірник наукових праць. Випуск 1. Одеса: ОДАБА, 2023. 33 – 42 с.: веб-сайт. URL: <https://doi.org/10.31650/2786-7749-2023-1-33-42> (дата звернення 08.10.2023).
- [5] Хабітат III. Wikipedia: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Габітат_III (дата звернення 08.10.2023).
- [6] Исследовательский доклад по общественным пространствам. Хабитат III исследовательские доклады, 2015: веб-сайт. URL: https://habitat3.org/wp-content/uploads/11-Habitat-III-Issue-Paper-11_Public-Space_rus-AI_fin.pdf (дата звернення 08.10.2023).
- [7] Дзеркальний струмінь: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Дзеркальний_струмінь. (дата звернення 03.10.2023).
- [8] В Харкові відкрили казковий фентезі-парк: веб-сайт. URL: <https://rubryka.com/ru/2021/10/12/fantasy-park-kharkiv/> (дата звернення 03.10.2023).
- [9] Ботанічний сад «Саржин Яр», Харків: веб-сайт. URL: <https://find-way.com.ua/ru/oblasti/kharkovskaya/kharkov/botanicheskij-sad-sarzhin-yar-khar-kov> (дата звернення 08.10.2023).
- [10] Міський сад імені Шевченка (Харків): веб-сайт. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Городской_сад_имени_Шевченко_\(Харьков\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Городской_сад_имени_Шевченко_(Харьков)) (дата звернення 08.10.2023).
- [11] Міський сад імені Тараса Шевченка: веб-сайт. URL: <https://vlaves-hotel.com/parki-i-sady-kharkova-1/> (дата звернення 08.10.2023).
- [12] Центральний парк культури і відпочинку (Харків): веб-сайт. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Центральный_парк_культуры_и_отдыха_\(Харьков\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Центральный_парк_культуры_и_отдыха_(Харьков)) (дата звернення 08.10.2023).

References

- [1] Design: Website. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Design> (access date 07/12/2023). Mikhailov S., Kuleeva L. Basics of design: website. URL: https://books.totalarch.com/basics_of_design_mikhailov_kuleeva (date accessed: 12/07/2023).
- [2] Notman O. Urban environment as an interdisciplinary concept: website. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/gorodskaya-sreda-kak-mezhdistsiplinarnoeponyatie> (access date 07/12/2023).
- [3] Y. Pyvovarov. (1999). Fundamentals of Geourbanism: Urbanization and City Systems: Study Guide. higher education studies routine. M.: VLADOS. 232 p.
- [4] Ladigina I., Rudenko A. (2023). Formation of open public spaces as a means of improving the post-industrial urban environment. Scientific problems of architecture and urban planning, a collection of scientific papers. Issue 1. 33-42 p. URL: <https://doi.org/10.31650/2786-7749-2023-1-33-42> (access date 10/08/2023).
- [5] Habitat III. Wikipedia: Website. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Habitat_III (access date 08.10.2023).
- [6] Research report on public spaces. Habitat III research reports, 2015: website. URL: https://habitat3.org/wp-content/uploads/11-Habitat-III-Issue-Paper-11_Public-Space_rus-AI_fin.pdf (access date 08.10.2023).
- [7] Mirror jet: website. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Mirror_stream (access date 10/03/2023).
- [8] A fabulous fantasy park was opening in Kharkiv: website. URL: <https://rubryka.com/ru/2021/10/12/fantasy-park-kharkiv/> (access date 10/03/2023).
- [9] Sarzhyn Yar Botanical Garden, Kharkiv: website. URL: <https://find-way.com.ua/ru/oblasti/kharkovskaya/kharkov/botanicheskij-sad-sarzhin-yar-khar-kov> (date of application 08.10.2023).
- [10] Shevchenko City Garden (Kharkiv): website. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Городской_сад_имены_Шевченко_\(Kharkiv\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Городской_сад_имены_Шевченко_(Kharkiv)) (access date 08.10.2023).
- [11] City Garden named after Taras Shevchenko: website. URL: <https://vlaves-hotel.com/parki-i-sady-kharkova-1/> (access date 08.10.2023).
- [12] Central Park of Culture and Recreation (Kharkiv): website. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Центральный_парк_культуры_и_отдыха_\(Kharkiv\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Центральный_парк_культуры_и_отдыха_(Kharkiv)) (access date 08.10.2023).

URBAN ENVIRONMENT DESIGN AS A PHENOMENON GLOBAL STAGE OF THE URBANIZATION PROCESS

¹**I.V. Ladygina,**

irina.lad.irina2017@gmail.com , ORCID: 0000-0001-8370-5783

¹*Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Ukraine*

²**A.O. Rudenko,**

alinarudenko75@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5416-7306

²*O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine*

Abstract. The article examines the peculiarities of the emergence and development of design as a phenomenon of artistic culture of the modern stage of the urbanization process and its gradual spread to the urban environment in the conditions of the post-industrial city during the period of the change of technological eras.

At the same time, the urban environment is understood as an extremely multi-layered concept that is the object of research in many sciences - urban planning, ecology, economics,

sociology. It is the "multi-layeredness" of the urban environment that allows us to see the features of its modern state, related to the legacy of the industrial period, and to propose the use of urban design for its improvement.

In such conditions, the activity of urban design is aimed, first of all, at the formation of open public spaces - squares, streets, embankments, gardens, parks, etc., in which anthropogenic or natural elements prevail, covers transport and engineering infrastructure - practically the entire functional and planning organization of the city and its subject-spatial content.

At the same time, a number of public spaces, such as streets, boulevards, embankments, are elements of the structural framework of the city, and such as squares, gardens, parks are system-forming nodes. That is, the newest components of urban design, including landscape design, become system-forming elements of open public spaces in a unified system of structural and planning organization of the city. Under the influence of urban design as a project-artistic activity, open public spaces in the structure of the city undergo a positive transformation based on complex modeling of their aesthetic, functional and social components.

At the same time, their system-forming role increases. Taking into account that in modern conditions, preference is given to the reproduction of the environment of the city's historical core and the adjacent territories of the public center, the objectively manifested structuring of the post-industrial city allows us to talk about the need to shift the emphasis to the restoration of public spaces in all structural elements of the city with the strengthening of their importance as urban planning nodes or frame elements.

For this, it is proposed to determine the urban planning (structural and planning) expediency of carrying out the restoration of the territory, taking into account the historical and functional-typological projection of the environment on the selected territory, creating its aesthetic and exclusive attractiveness and compliance with social demands.

Keywords: design, urban design, global stage of urbanization, subject-spatial organization of the urban environment of the post-industrial city